

Osvobození Španělska: příběh „západní fronty“ napoleonských válek

Sotva se v Británii pozvolna uklidnila napjatá politická situace ohledně přijetí Zákona o regentství (Regency Act), jenž ustanovil Jiřího Augusta Frederica, nejstaršího syna britského krále Jiřího III., na neurčitou dobu princem regentem, aby vykonával vládu nad zemí za svého nemohoucího otce, obdržel Arthur Wellesley z domova další šokující novinu: počátkem května 1812 došlo k vraždě britského předsedy vlády lorda Percevala. Vrahem ministerského předsedy byl jistý kupec John Bellingham, jehož obchody se vlivem Napoleonem vyhlášené kontinentální blokády ocitly na pokraji bankrotu. Za své neštěstí Bellingham vinil britskou vládu, a pomstil se proto přímo na jejím současném председovi. Po svém kriminálním činu se tento zlomený muž nijak nebránil zatčení a nesnažil se ani utéct z místa činu. Lord Perceval se tak stal prvním a do dnešních dnů posledním zavražděným ministerským předsedou Velké Británie.

Princ regent byl stejně jako většina země z Percevalovy vraždy znechucen, a proto tento zavrženíhodný skutek spíše prohloubil jeho čerstvé sympatie k toryům. Po Percevalově vraždě neváhal jmenovat novým předsedou vlády lorda Liverpoola, doposud zastávajícího úřad ministra války. V novém vládním kabinetu setrval na postu ministra zahraničí lord Castlereagh, který jej zastával již od počátku roku 1812, když se po necelých třech letech od skandálního souboje na pistole s lordem Canningem vrátil do vlády a nahradil na ministerstvu zahraničí Wellingtonova bratra Richarda Wellesleyho, který se mezitím k Arthurově zlosti zdiskreditoval již vzpomínaným skandálem s kurtizánou Sally Duglesovou. Pro Wellingtona klíčové ministerstvo války poté obsadil v Liverpoolově nově ustanovené vládě lord Bathurst.⁴⁹⁷

Wellington si přál, aby se do vlády zapojil také lord Canning, ale ten kvůli tomu, co se před lety přihodilo mezi ním a Castlereaghem, vytrvale odmítal se současným ministrem zahraničí zasedat v jednom kabinetu. Wellington o této skutečnosti zklamaně prohlásil, že: „*marnivost a přehnaná domýšlivost vše pokaždé zničí.*“⁴⁹⁸

V době, kdy došlo v Británii k této dramatické události, se Napoleon nacházel plně zaměstnán přípravou tažení do Ruska, k němuž shromáždil doposud největší armádu v dějinách, dosahující počtu přibližně 600 000 vojáků, v níž nebyli nasazeni zdaleka jen Francouzi, ale i početné regimenty pocházející z mnoha Bonapartových satelitních států. Eskalaci nepřátelství mezi Napoleonem a carem Alexandrem I. zapříčinil, kromě zmíněného ruského porušování kontinentální blokády vůči obchodu s Británií (Rusové ji ostatně nikdy zcela nedodržovali) společně se ztroskotáním Napoleonova sňatku s Alexandrovou sestrou Annou Pavlovnou, především carův strach z Bonapartova pokusu o připojení kdysi polského území nyní patřícího Rusku k Napoleonem vytvořenému Velkovévodství varšavskému a následnému obnovení Polského království v dřívějším historickém rozsahu na úkor Ruska. Trnem v oku byla Alexandrovi I. také Napoleonova podpora Turecka vůči ruským ambicím na Balkáně.⁴⁹⁹

497 MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory, 1769–1814*, New Haven and London 2013, s. 458–459.

498 LONGFORD, Elizabeth, c. d., opis citace, s. 281.

499 ESDAILE, Charles, *The French Wars 1792–1815*, London 2001, s. 61–62.

Zaútočit se nicméně rozhodl jako první císař Napoleon. Francouzi z jeho mohutné armády určené pro ruské tažení tvořili přibližně třetinu. Dále tu byli mimo jiné Švýcaři z Helvétské republiky, Poláci z Velkovévodství varšavského vedení maršálem Poniatowskim a kontingent o 30 000 vyslali francouzskému císaři na pomoc také Rakušané, kteří se v tuto chvíli nacházeli v řadách Napoleonových spojenců, což již dříve zpečetil sňatek Napoleona s Marií Luisou. Bonaparte vytáhl směrem na Moskvu 24. června 1812. Pro potřeby ruského tažení stáhl také část jednotek ze Španělska.⁵⁰⁰ Wellington, který byl touto dobou již nanejvýš zkušený v oblasti armádního zásobování, neviděl přes nespornou sílu Napoleonovy armády vyhlídky francouzského císaře v Rusku s tolika vojáky, které bude nezbytné kvalitně zásobit, s přihlédnutím k obrovským vzdálenostem mezi jednotlivými strategickými body na ruském území, pro Francouze dvakrát různě: „*Pokud má ruský císař sám dostatek zásob, bude postupovat opatrně a jeho Rusové budou doopravdy bojovat, Bonaparte nemá šanci uspět,*“⁵⁰¹ napsal Wellington 25. července 1812 novému britskému ministru války lordu Bathurstovi.

Na Pyrenejském poloostrově přesto stále zůstávalo přibližně 230 000 Francouzů, což znamenalo proti Wellingtonově britsko-portugalské armádě dosahující nyní počtu necelých 65 000 vojáků nadále značnou převahu. Tyto francouzské síly, rozdělené na jih od Pyrenejí do pěti armád, byly však nadále rozptýleny po celém Španělsku za účelem boje s guerillou a s roztržitými zbytky španělské armády, kterou se Francouzům stále nedařilo úplně rozdrtit. (Španělé ku příkladu nadále drželi město Cádiz.) Díky obsazení Ciudad Rodriga a Badajozu měl momentálně Wellington krytý týl v podobě otevřené ústupové cesty do Portugalska, kde se mohl v nejhorším případě opět uchýlit za linie Torres Vedras, na jejichž zdokonalení se během roku 1812 ještě pořád pracovalo. Když měl Wellington obě zmíněná pohraniční pevnostní města pevně v rukou, rozhodl se tak neprodleně převzít iniciativu a napadnout Francouze přímo ve Španělsku.

500 JOHNSON, Paul, c. d., s. 130–131.

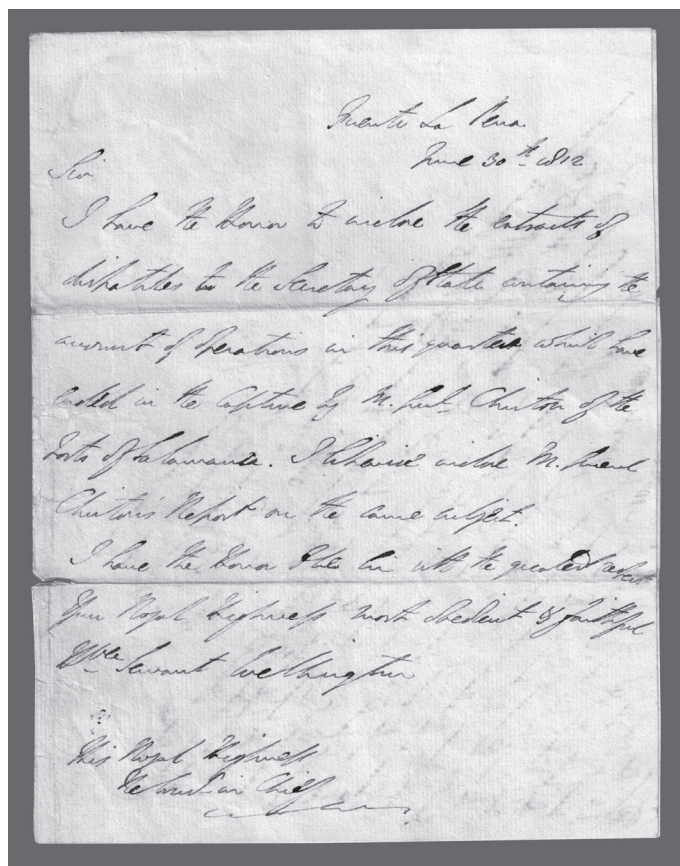
501 GURWOOD, John, *The Dispatches of Field Marshall Duke of Wellington*, Vol. V, London 1844, s. 761.

*Maršál August Marmont,
který se s Wellingtonem roku 1812
střetl v bitvě u Salamanky.*

Nejblíže španělsko-portugalských hranic se nacházely hned dvě silné francouzské armády: Soultova na jihu a Marmontova na severu. Jelikož již během Wellingtonova obléhání Badajozu hrozilo, že Marmont záhy oblehne Ciudad Rodrigo, Wellington se příliš nerozmýšlel a vydal rozkaz vytáhnout k severu proti Marmontovi. Na jihu pro jistotu zanechal 14 000 mužů pod velením „táty“ Hilla, kteří obsadili brod přes Tejo v okolí španělského městečka Alcántara, kde měli za úkol zabránit případnému pokusu Souлта o spojení s Marmontem. Současně se Arthur dohodl se zbývajících španělskými generály a zástupci guerilly, které se podařilo kontaktovat, že během jeho tažení proti Marmontovi vyvinou po celém Španělsku zvýšenou aktivitu a zaměstnají ostatní francouzské síly, nakolik to jen bude možné. Dvě diverzní akce mající rovněž za cíl zamezit tomu, aby Marmont obdržel posily od ostatních francouzských jednotek, pak byly vykonány přímo z iniciativy britského námořnictva. Na severu Španělska se nejprve vylodilo několik batalionů britských mariňáků, jež navázaly kontakt s místní guerillou a pravidelně napadaly francouzské zásobovací oddíly. Druhé vylodění britských jednotek se vzápětí odehrálo na východním pobřeží

Wellingtonův dopis
informující
britskou vládu
o úspěšném dobytí
pevností
v Salamanca.

Španělska, a třebaže bylo méně úspěšné než na severu, neboť Britové zde byli brzy rozdrzeni u města Alicante, splnilo v zásadě svůj účel, jelikož na východě země plně zaměstnalo pozornost jednotek maršála Sucheta.⁵⁰²

Po těchto přípravách Wellington vytáhl 13. června v čele 50 000 vojska proti Marmontovi, načež francouzský maršál, jenž měl k dispozici přibližně stejně početnou armádu, ustoupil před postupujícími Brity ke známému španělskému univerzitnímu městu Salamanca. Již o čtyři dny později Wellington za bouřlivého jásotu obyvatelstva vítajícího Brity jakožto osvoboditele, obdobně jako tomu bylo dříve

502 MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory, 1769–1814*, New Haven and London 2013, s. 459–463.

v Portugalsku, vstoupil bez výraznějších potíží do města. Aby byla Salamanca zcela osvobozena, zbývalo však Britům ještě dobýt tři konventy ve staré části města, jež nechal Marmont obsadit francouzskou posádkou, a přetvořil je tím de facto v malé pevnůstky. Avšak to se Wellingtonovým jednotkám vzápětí snadno podařilo, díky čemuž se na konci června celé město ocitlo v britských rukou. Následně Arthur v čele své armády pokračoval směrem na jih od Salamanky vstříc Marmontovým jednotkám.

Po několik nadcházejících dní Wellington s Marmontem manévrovali se svými armádami roztaženými v těsné blízkosti paralelně proti sobě v délce několika kilometrů, avšak kromě ojedinělých drobnějších přestřelek se ani jedna strana prozatím neodvažovala v daném postavení zaútočit plnou silou na svého protivníka. Oba vojevůdci tak prozatím vyčkávali, jak dva navzájem se oťukávající boxeři⁵⁰³ číhající na chybu protivníka, která jednomu z nich umožní zasadit vítězný úder. Pro všechny zúčastněné se v tuto chvíli jednalo o velmi náročné období, neboť přes den letní teploty dosahovaly alarmující výše, zatímco v noci byla naopak taková zima, že vojáci dokonce na hřbitovech vykopávali rakve, aby získali dostatek dřeva na otop. Wellington si během této vypjaté situace, kdy mohla být každá chyba pro jednu či druhou armádu zcela fatální, snad poprvé v životě otevřeně stěžoval na celkové vyčerpání. Za posledních čtrnáct dní spal v průměru sotva čtyři hodiny denně a byl přitom neustále na nohou, nebo přesněji řečeno v sedle.⁵⁰⁴ Opět se snažil osobně dohlížet na veškeré dění a jeho neustálou přítomnost si nyní po celé délce britského postavení dokonce důstojnický sbor sám vyžadoval, neboť si rovněž dobře uvědomoval důležitost dané situace.

Arthur vše popsal v dopise svému bratru Williamovi následovně: *„Ještě nikdy jsem nebyl tak vyčerpán. Moji stateční důstojníci mne snad zničí. Když jednoho z nich oddělím od ostatních a dám mu samostatný úkol, není spokojený, dokud jej*

503 Vzhledem k dobovému kontextu by se zde spíše hodil výraz dva „pugilisté“ („pugilists“), což je zastaralý anglický název pro boxery. Box má počátky právě v Anglii, kde mistr šermu James Figg založil roku 1719 první školu „šermu rukama“ neboli školu pugilismu.

504 HOLMES, Richard, *Wellington: The Iron Duke*, London 2007, s. 163–164.

*při tom osobně nezkontroluji... Je po mně vyžadováno, abych přímo dohlížel na každý, byť sebemenší, krok našich jednotek.*⁵⁰⁵

Později se vyjádřil na adresu svého důstojnického sboru podobným způsobem: „*Jsou to opravdoví hrdinové, když jsem přítomen, abych je vedl, ale když mě povinnosti zavedou jinam, pak se chovají jako děti.*“⁵⁰⁶

Wellington proto doháněl v momentech, kdy věřil, že by se zrovna nemělo nic pokazit, svůj spánkový deficit „příležitostnými šlofiky, kdekoli a kdykoli to jen šlo. Během zdoluhavého manévrování okolo Salamanky například předtím, než se uložil pod nedaleký strom, instruoval svého pobočníka, mladého pana FitzRoye Somerseta, jehož na jedné straně nepovažoval za zvlášť talentovaného vojáka, avšak na druhé straně si ho velmi vážil pro jeho poctivost a pečlivost, s níž se snažil plnit své povinnosti: „*Pane FitzRoyi, sledujte prosím Francouze Vaším dalekohledem. Jakmile dosáhnou támhle těch keřů poblíž tohohle kopce, tak mě vzbudte.*“⁵⁰⁷

Obě nepřátelské armády se v kopcovitém terénu na jih od Salamanky během nekonečného manévrování často nacházely v takové blízkosti, že nevyhnutelně docházelo k drobným střetům – nejčastěji mezi jednotkami lehké pěchoty a dragounů. Do jedné z těchto menších potyček se podobně jako před bitvou u Talavery dostal také Wellington, když se nedaleko drobné říčky Guareny se svým štábem střetl s francouzskými dragouny. Wellington, pro něhož nebyla jízda na koni zdaleka pouze pouhou nutností doby, nýbrž i zábavou a odreagováním, měl k dispozici jen ta nejlepší zvířata a hodlal v rámci střetu této výhody využít. Tasil svou šavli a je dost dobře možné, že si s nepřáteli v překvapivém střetu vyměnil pár ran, poté však s úsměvem na rtech ujížděl nejvyšší rychlostí směrem ke svým liniím.⁵⁰⁸ Byl si jistě dobře vědom, že jeho zajetí by znamenalo pro spojence s nejvyšší pravděpodobností naprostou katastrofu a že díky kvalitám jeho koně ho nejspíše nikdo nedostihne. Ve finále ujel dokonce i svému štábu, jak zaznamenal ve svých pamětech celou událostí očividně zaujatý poručík John

505 MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory, 1769–1814*, New Haven and London 2013, opis citace, s. 465.

506 LONGFORD, Elizabeth, c. d., opis citace, s. 328.

507 Tamtéž, opis citace, s. 282.

508 MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory, 1769–1814*, New Haven and London 2013, s. 465–466.

Cooke ze 43. pěšího pluku: „*Hrabě z Wellingtonu byl přímo uprostřed celé akce a vyvázl jen s obtížemi. Usmívaje se od ucha k uchu překonal s taseným mečem v plném trysku brod (přes Guarenu). Neviděl jsem, kde přesně se jeho lordstvo nacházelo na počátku střetu. Avšak když se přehnal okolo nás, byl docela sám.*“⁵⁰⁹ Wellington zpětně vzpomínal, že tyto situace během poloostrovní války, vzhledem k jeho častým přesunům v sedle za účelem návštěvy spojenců, vlastních důstojníků nebo z důvodu analýzy momentální nepřátelské pozice, v žádném případě nebyly ničím ojedinělé, přičemž francouzské průzkumné oddíly lehké jízdy zahlédli mnohdy za minutu dvanáct: „*Ačkoliv jsem zdědil skvělý zrak, který máme v rodině, často jsem čelil bezprostřední hrozbě, že padnu do zajetí. A zdaleka ne jedinkrát jsem proto musel vzít urychleně do zaječích.*“⁵¹⁰

Několik příštích dní od tohoto drobného střetu oba soupeři znovu pokračovali ve zdánlivě nekonečném manévrování. Krajině na jih od Salamanky, kde se obě znepřátelené armády pohybovaly, dominovaly dva naproti sobě situované pahorky – představující hlavní strategické body v dané oblasti – nazývané Menší Arapil a Větší Arapil (Arapil Chico a Arapil Grande). Během dopoledních hodin 22. července 1812 obě armády zaujaly takřka pravoúhlé postavení. Britské síly se nacházely roztaženy směrem na sever a na východ od Menšího Arapilu, který tudíž tvořil rohový bod jejich pozice, zatímco Marmontovy jednotky obrácené čelem k Wellingtonovým v zásadě kopírovaly britské pravoúhlé postavení, a to pouze s tím rozdílem, že rohové místo zlomu jejich linie tvořil Větší Arapil. Wellington se okolo poledne nacházel na farmě v malé vesničce Los Arapiles situované východně od Menšího Arapilu. Zdálo se, že den nepřinese nic neobvyklého a obě soupeřící armády, respektive jejich vojevůdci, se budou nadále pokoušet najít skulinu v rozestavení svého protivníka.⁵¹¹

V tuto chvíli Wellington, chystající se zrovna k obědu, vyšel na dvůr farmy, namířil svůj dalekohled směrem k Francouzům, aby si snad již postě prohlédl Marmontovu pozici, když z ničeho nic spatřil onu chybu ve francouzském postavení, na kterou tak dlouho čekal. Generál Thomières postoupil na levém křídle francouzského vojska až příliš

509 COOKE, John, *A True Soldier Gentleman: The Memoirs of Lt. John Cooke 1791–1813*, Swanage 2000, s. 138.

510 LONGFORD, Elizabeth, c. d., opis citace, s. 262.

511 OMAN, Sir Charles, *A History of the Peninsular War, Vol. V*, Oxford 1914, s. 410–415.

k východu, čímž vytvořil mezi svou divizí a sousední divizí generála Maucunea obrovskou mezeru. Navíc již samotná Maucuneova divize, tvořící zbytek francouzského levého křídla, byla poměrně nebezpečně vzdálená od francouzského středu. Wellingtonovi se v tom okamžiku naskytla jedinečná příležitost k tomu, aby se pokusil izolovanou Thomiéresovu divizi zničit, následně rozdrtit zbytek francouzského levého křídla a poté i celou Marmontovu armádu.⁵¹² Na celou událost předcházející bitvě u Salamanky vzpomínal s odstupem času takto: „*Vstal jsem a zahleděl se do dále přes zídku obklopující dvůr statku... Pomocí svého dalekohledu jsem pozoroval pohyb nepřítele, načež jsem prohlásil: Proboha! Tohle bude stačit! Poté jsem se rozhodl neprodleně zaútočit.*“⁵¹³

Jakmile Arthur spatřil tuto příležitost, okamžitě se vyhoupl do sedla a uháněl směrem ke třetí britské divizi, která se nacházela na jeho přímý rozkaz daleko na východě, kde byla připravena k případnému obchvatu Marmontova levého křídla, který se nyní konečně nabízel. Třetí divize měla nového velitele, jímž se stal Edward Pakenham, jeden z bratrů Wellingtonovy manželky Kitty. Na rozdíl od Kittyina nejstaršího bratra Thomase, který Arthura před mnoha lety odmítl a ponížil, byli Wellington s „Nedem“, jak Edwarda Pakenhama Arthur běžně oslovoval, dobrými přáteli. Edward Pakenham nahradil Thomase Pictona, jemuž se zkomplikovalo zpočátku ne příliš vážné vypadající zranění, jež utřil u Badajozu, natolik, že se rozhodl odplout raději do Anglie, aby se v pohodlí domova zotavil. Podle Wellingtonova plánu měla Pakenhamova třetí divize postupovat od východu přímo proti Thomiéresovi a vpadnout mu do boku. Současně s Pakenhamovým útokem se poté Arthur chystal proti Thomiéresovi a Maucuneovi poslat čtvrtou divizi Lowryho Colea a pátou divizi generála Leitha, které měly na Francouze vést frontální útok od severu. Šestou a sedmou divizi si Wellington ponechal v záloze poblíž vesnice Los Arapiles.⁵¹⁴ Proti příliš roztaženému francouzskému levému křídlu, jež mělo být díky Pakenhamovu obchvatu napadeno ze dvou světových stran, se tak chystaly téměř celé dvě třetiny Wellingtonovy armády.

512 MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory, 1769–1814*, New Haven and London 2013, s. 468–469.

513 GREVILLE, Charles, *The Greville Memoirs, Vol. IV*, London, New York and Bombay 1896, s. 40.

514 OMAN, Sir Charles, *A History of the Peninsular War., Vol. V*, Oxford 1914, s. 436.

Arthur vzápětí docválal ke třetí divizi a předal Edwardu Pakenhamovi rozkaz k útoku: „*Vidíš ty chlapíky na tamtom návrší, Nedě?*“ ukázal na Thomiéresovu divizi. Poté, co se mu od Pakenhama dostalo kladné odpovědi, pokračoval: „*Seřad' svou divizi do kolony, zaútoč na ně a pošli je ke všem čertům!*“ „*Provedu, můj pane!*“⁵¹⁵ odpověděl Pakenham. Následně popřál Wellington svému švagrovi při útoku mnoho štěstí, přičemž si oba příbuzní poněkud obřadně potřásli rukama.⁵¹⁶

Když se Pakenhamova divize náhle vynořila na východ od Thomiéresových mužů, Francouzi zůstali v naprostém šoku. Kvůli kopcovitému terénu totiž útočící Brity zahlédli až v momentě, kdy byli vzdáleni sotva na pět set metrů. Thomiéresova divize byla navíc napadena portugalskou kavalerií, za níž se v těsném závěsu k Francouzům blížily další dvě britské pěší divize. Na čele Pakenhamových sil vedl útok nyní jako velitel celé brigády podplukovník Wallace z pluku Connaught Rangers. Wallacovi muži vystřelili salvu a bez váhání se vrhli následování celou divizí s nasazenými bajonety proti Francouzům, kteří po těžkých ztrátách začali ustupovat směrem ke svému středu, jenž se nacházel na Větším Arapilu.

Wellington měl u Salamanky snad poprvé k dispozici dostatečně početnou kavalerii, jelikož v průběhu roku 1811 se k jeho silám připojila brigáda těžkých dragounů generála Le Marchanta a brigáda těžké kavalerie Německé královské legie, pocházející převážně z Hannoverska. A právě brigáda generála Le Marchanta v tomto okamžiku podnikla patrně ten nejpůsobivější jízdní útok celé poloostrovní války. Tisíc lesknoucích se tasaných palašů Le Marchantových dragounů odráželo paprsky pozvolna zapadajícího slunce, jež měli Britové příhodně v zádech a které tak oslepovalo během útoku jejich nepřítel. Vzhledem k extrémně suchému letnímu počasí navíc kopyta koní vířila mohutná oblaka prachu, což Francouzům rovněž znesnadňovalo přesnou obrannou palbu. Le Marchant si k útoku kavalerie nemohl přát lepší podmínky, a jeho těžcí dragouni tak vzápětí v plné rychlosti naješli do již tak tvrdě zkoušených a částečně rozvrácených francouzských

515 Tamtéž, s. 436.

516 ELLESMERE, Francis, *Personal Reminiscences of the Duke of Wellington by Francis, First Earl of Ellesmere*, London 1903, s. 159.

BITVA U SALAMANKY - ŠPANĚLSKO

22. července 1812

řad na levém křídle, načež doslova rozsekali na kusy zbytky ustupující Thomiérésovy divize a následně rozvrátili i většinu Maucuneových mužů, kteří spěchali zoufalému Thomiérésovi na pomoc. Ohledně ničivého účinku Le Marchantových dragounů patrně nejlépe vypovídá skutečnost, že z jedné z Maucuneových brigád přežilo pouhých 47 mužů (přibližně z 1000).⁵¹⁷

Francouzi tak byli na levém křídle kompletně rozdrceni. Celý masakr přitom netrval déle jak čtyřicet minut. Nejspíše dílem náhody byl v tuto chvíli navíc zasažen britským šrapnelem maršál Marmont, když kontroloval postavení svých mužů na Větším Arapilu. Jeho zranění bylo vážné, a velení proto muselo být předáno zástupci velitele, generálu Bonnetovi, jenž se měl pokusit vyřešit svízelnou situaci, do které se Francouzi dostali. Wellingtonovy triumfující síly se totiž vzápětí tlačily z prostoru levého francouzského křídla na Bonnetův střed. V nastalé řeži utržil vážné zranění i generál Bonnet, kvůli čemuž muselo během několika hodin přejít velení ve francouzské armádě již na třetího muže v pořadí: generála Clausela. Tomu bylo jasné, že francouzské křídlo je nenávratně rozdrceno, pokusil se proto s posledními zálohami napadnout Wellingtonovo postavení na Menším Arapilu, patrně proto, aby odvedl pozornost Arthurova křídla od vlastního těžce zkoušeného středu. Na Menším Arapilu se Britové sice dostali do vážných potíží, avšak Wellington vyslal proti Clauselovi šestou divizi, jež čekala po celou dobu stále připravena v záloze. Díky jejímu zásahu byl Clauselův pokus o protiútok u Menšího Arapilu záhy odražen, čímž bylo o osudu bitvy s konečnou platností rozhodnuto, neboť muži bojující v prostoru Clauselova středu se brzy na to obrátili na útěk.

Francouzi následně prchali pod Clauselovým velením na západ. Clausel se snažil spasit zbytky své armády útekem přes most na nedaleké řece Tormes, načež nařídil divizi generála Ferreye, jež patřila k těm několika posledním prozatím bojem nepoznamenaným francouzským jednotkám, které se doposud nacházely na pravém křídle Francouzů, aby kryla ústup zbytku francouzské armády ke zmíněnému mostu. Ferrey při plnění úkolu padl, avšak jeho statečně bojující divize

517 MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory, 1769–1814*, New Haven and London 2013, s. 470–471.

vydržela až do chvíle, kdy se na bojiště postupně snesla tma. Navzdory obdivuhodné statečnosti Ferreyových mužů mohlo být Wellingtonovo vítězství ještě drtivější, kdyby španělský generál Carlos d'Espanag, jenž byl zjevně špatně informován o vývoji bitvy, neodtáhl ze strachu, že Wellington je poražen, se svými jednotkami, jež měly za úkol držet klíčový most nacházející se ve vsi Alba de Tormes, pryč do „bezpečí“. Protože most zůstal nehlídaný, Clauselovi se podařilo s přeživšími jednotkami úspěšně ustoupit z boje.⁵¹⁸

Podle svědectví generála Edwarda Pakenhama byl Wellington při řízení bitvy jako vždy snad všudypřítomný, přičemž mnohdy až nebezpečně riskoval: „*Náš velitel byl opravdu všude a tím, že se tak často vystavoval palbě nepřitele, velice riskoval – naše skromné modlitby byly nicméně vyslyšeny, jelikož se mu nic nestalo.*“⁵¹⁹ A modliteb bylo opravdu zapotřebí, neboť Arthura při organizaci pronásledování prchající francouzské armády zasáhla kule přímo do boku. Naštěstí se opět jako již několikrát v minulosti jednalo „pouze“ o odraženou střelu a on zůstal znovu jako zázrakem nezraněn.

Na Wellingtonovo obzvláště neohrožené chování během bitvy u Salamanky vzpomínal v podobném duchu jako Ned Pakenham také poručík William Napier: „*Nacházel se asi 50 yardů před našimi jednotkami, když ustupující nepřátelská linie zahájila palbu, myslím si, že riskoval až příliš.*“⁵²⁰ Avšak Wellington na svou obranu důstojnickému sboru ohledně tvrzení, že až moc riskuje, sdělil: „*Ujišťuji vás, že to tak není. Jistě chápete, že jsou situace, a Salamanca byla jednou z nich, kdy zkrátka vrchní velitel musí být vidět a jít osobním příkladem.*“⁵²¹

Navzdory Wellingtonově snaze mít vše osobně pod kontrolou se mu nepodařilo zabránit Clauselovu ústupu, z čehož byl navzdory právě dosaženému ohromujícímu úspěchu přece jen zklamán, když napsal v dopise generálu Grahamovi, svému z Británie nově jmenovanému zástupci na pozici vrchního velitele: „*Kdybych byl věděl, že v Albě (Alba de Tormes) není žádná posádka, obsadil bych ji, a tím je (Francouze)*

518 HOLMES, Richard, *Wellington: The Iron Duke*, London 2007, s. 167–168.

519 LONGFORD, Elizabeth, c. d., opis citátu, s. 288.

520 GLOVER, Gareth ed., *Eyewitness of the Peninsular War and Battle of Waterloo*, Barnsley 2010, s. 90.

521 MUIR, Rory, *Wellington: The Path to Victory, 1769–1814*, New Haven and London 2013, opis citace, s. 473.

kompletně zničil.⁵²² I přes své lehké zklamání nicméně dále v dopise na adresu Marmontovy porážky uvedl: „*Nikdy jsem neviděl armádu utrpět takový výprask.*“⁵²³ Přestože se přeživším Francouzům podařilo během nadcházející noci nakonec spasit útekem, Wellingtonovo vítězství bylo naprosto fenomenální a znamenalo doposud jeho největší triumf v polní bitvě. Marmont ztratil téměř 14 000 mužů, což představovalo více jak čtvrtinu jeho armády, zatímco spojenecké ztráty činily přibližně 5000 padlých a zraněných. Tento počet padlých navíc za současné situace, kdy byla plně vycvičena portugalská armáda a z Britských ostrovů mezitím dorazila řada posil, pro Wellingtona neznamenal zdaleka takový problém jako před třemi lety u Talavery.⁵²⁴ Jeho brilantně provedený útok v bitvě u Salamanky, jež mu zajistil věhlas po celé Evropě, současně nejlépe vyvrací mýtus o tom, že by byl čistě defenzivním typem generála. Mezi mnohými, kteří mu za vítězství u Salamanky skládali poklony, patřil například i Wellingtonův protivník a přímý účastník bitvy, francouzský generál Foy: „*Bitva u Salamanky je největší, nejmistrněji vedenou a svým výsledkem nejdůležitější bitvou, v níž Angličané v moderní éře dokázali zvítězit. Povýšuje Wellingtona téměř na úroveň vévody z Marlborough. Již dříve byl jasně prokázán jeho dobrý úsudek, schopnost zvolení výhodné pozice a následně její plné využití. U Salamanky ukázal naplno své mistrovství a dokonalou schopnost manévrovat. Úspěšně skrýval rozestavení své armády téměř po celý den, sledoval naše manévry a teprve na jejich základě řídil pohyb svých jednotek, bojoval v kosém (myšleno ono zmíněné, takřka pravoúhlé postavení obou armád) rozestavení, vše budilo dojem, jako by šlo o jednu z největších bitev Fridricha Velikého.*“⁵²⁵

522 GURWOOD, John, *The Dispatches of Field Marshall Duke of Wellington, Vol. V*, London 1844, s. 759.

523 Tamtéž, s. 760.

524 OMAN, Sir Charles, *A History of the Peninsular War, Vol. V*, Oxford 1914 s. 469–471.

525 Tamtéž, s. 473. V osobě Fridricha Velikého měl Foy na mysli pruského krále Fridricha II., jenž byl pověstný svým vojenským uměním a skutečností, že často vedl osobně své oddíly do boje. Proslul nejprve ve válkách o rakouské dědictví (také známé jako slezské války) vedených v letech 1740–1748 proti habsburské monarchii pod vládou Marie Terezie, kterou v nich připravil o většinu Slezska. Následně se vyznamenal též za sedmileté války, kde patří mezi jeho nejznámější úspěchy vítězství nad Francouzi u Rossbachu roku 1759. V bitvě u českého Kolína, svedené roku 1757, kde Fridrich II. utrpěl porážku od rakouského maršála Dauna, čímž Daun de facto zabránil pádu Prahy do pruských rukou, proslul pruský král větou pronesenou ke svým granátníkům, kterým se opakovaně nedařilo prorazit Daunovy pozice: „*Vy psi, to chcete žít věčně!*“ Následně se Fridrich II. podle očitéch svědků vydal osobně do útoku, načež ho museli okolo stojící vojáci vlastnoručně zadržet.